

KOREYA RESPUBLIKASIDA INSON HUQUQI ASOSLARI MAZMUNI: AYOLLAR HUQUQI

Baxronov R. R

Annotatsiya: *ushbu maqolada Koreya respublikasidagi inson huquqlari, uning asoslari, kelib chiqishiga bevosita to'xtalib o'tadi. Shuningdek, maqolda davomida inson huquqlari, xususan ayollar huquqidagi muammolar haqida muhokama qilinadi.*

Kalit so'zlar: *inson huquqlari, Koreyadagi huquqni kelib chiqishi, rejalar, ayollar huquqi, tenglik.*

СОДЕРЖАНИЕ СИСТЕМЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В РЕСПУБЛИКЕ КОРЕЯ: ПРАВ ЖЕНЩИН

Аннотация: *в данной статье непосредственно рассматриваются права человека в Республике Корея, их основы, истоки. В статье также обсуждаются вопросы прав человека, в частности прав женщин.*

Ключевые слова: *права человека, происхождение права в Корее, планы, права женщин, равенство.*

CONTENT OF HUMAN RIGHTS FRAMEWORK IN THE REPUBLIC OF KOREA: WOMEN'S RIGHTS

Abstract: *this article directly addresses human rights in the Republic of Korea, its foundations, origins. The article also discusses human rights issues, particularly women's rights.*

Key words: *human rights, origin of law in Korea, plans, women's rights, equality.*

Koreyaning rivoji bevosita davlatda amalga oshirilgan rejalar va ularning amalga tadbiriq etish hisobiga amalga oshirildi deb aytish mumkin. Xususan, 1960-yildan, 1996-yilgacha mamlakatda yettita "besh yillik reja" amalga oshirildi. [1] Shuningdek, davlatning milliy Konstitutsiyasida inson huquqlari alohida himoya olinishi, shaxs daxlsizligiga alohida to'xtalib u har qanday holatda ham bekor qilinmasligi yozilgan.

Hozirgi davrda ularda belgilangan talablar mamlakatda ijro etilib, uning natijasida davlat har tomonlama shakllangan holatga keldi. Davlatda bu davrda davlat boshqaruvi, sud, korporativ, ijtimoiy va albatta inson huquqlari sohasida katta o'zgarishlar amalga oshirildi. Undan tashqari davlatda har yilgi mamlakatning yillik rivoji yoritilib boriladi va unda barcha sohalarning holati, ularning rivojlanishi uchun zamin yaratilayotgani, qanday omillar sabab bo'layotgani tasvirlangan.

Undan tashqari tashqi davlatlar tomonidan doimo diqqat e'tibor markazida sanaladi. Haqiqatdan davlat tashqi aloqalarni saqlab qolish maqsadida ko'plab yangi va o'zi istamagan

toifa vakillari uchun qonun qabul qilishga majbur bo'ldi. Undan tashqari davlatda ayollar huquqi keng qamrovli himoya qilinmoqda.

2014-yili BMTning 25-sessiyasida so'zga chiqqan Yum Byon Se Koreya davlatida inson huquqlari o'rniga alohida to'xtaldi. [2]

Xususan:

1. Koreya Respublikasi tashqi ishlar vaziri Yun Byon Sa Jenevada bo'lib o'tgan BMT Inson huquqlari kengashining 25-sessiyasining yuqori darajadagi segmentida nutq so'zladi va Janubiy Koreya BMT a'zosi ekanligini ta'kidladi. Inson Huquqlari Kengashi va Xavfsizlik Kengashi Birlashgan Millatlar Tashkiloti butun dunyo bo'ylab inson qadr-qimmati va huquqlarini ta'minlash hamda turmush darajasini oshirishga qaratilgan tadbirlarda faol ishtirok etishga tayyor ekanligi, bu Pak Kin Xe hukumatining asosiy tashqi siyosiy maqsadiga mos kelishini ta'kidlab o'tdi. Shuningdek, u dunyodagi "Baxtli yer sayyorasini yaratish" g'oyasiga to'laqonli qo'shilishini aytdi.

2. Keyingi o'rinda BMTning birinchi navbatda inson huquqlariga e'tibor qaratayotgani Koreya hukumatib uchun ham ma'qul ekanligi, ularning hukumati ham bunga hayrixoh ekanligini aytdi. Va "Rights up front" g'oyasi ya'ni inson huquqlari ildamchi g'oya ekanligini ta'kidladi.

3. Shu bilan birga, vazir Yun Byon Sa mustamlakachilik, urush, qashshoqlik va repressiyalarni boshidan kechirayotgan boshqa davlatning dardini chuqur anglashini va insoniyatning ishonchli hamkori bo'lishga tayyor ekanini ta'kidladi. Inson huquqlarini himoya qilish va kengaytirishda Huquqlar kengashini joriy etishi taklifini ilgari surdi.

XXI asrda Koreya davlatida ayollar va qizlarga nisbatan kamsitish keng tarqalgan holat deb qaralmoqda. May oyida Xalq kuchi partiyasidan nomzod Yun Suk Yeol va uning kampaniyasi antifeministik erkak saylovchilarga murojaatlarni, jumladan, tug'ilishning pasayishida feminizmni ayblanishi hususida so'zga chiqdi (hozir bu 0,81 atrofida, bu dunyodagi eng past), Gender tengligi va oila vazirligini (ayollar huquqlari va huquqlarini himoya qiluvchi va himoya qiluvchi) bekor qilish bo'yicha takliflarni ham ilgari surdi. Undan tashqari u jinsiy zo'ravonlik haqidagi yolg'on ayblovlar uchun qattiqroq jazolarni va'da qilishdan tashqari, Janubiy Koreyada tizimli gender kamsitish yo'qligini da'vo qilgan.

Ayollarning ta'lim darajasi, rahbarlik lavozimlarida ishlayotgan ayollar va ayol parlamentariylar sonini baholovchi "Economist" jurnalining "Shishali Shisha indeksi" Janubiy Koreyaga Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotiga (OECD) a'zo davlatlar orasida eng past reytingni beradi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ayollar erkaklarnikiga qaraganda 38 foizga kam maosh olishadi va mamlakat OECD mamlakatlarida vaqtinchalik ishlaydigan ayollarning eng yuqori ulushiga ega hisoblanadi, bu holat ko'plab chet ellik ekspertlarga ma'qul kelmagan va ular bu hususida hukumatga arz bilan chiqqan holatlar ham kuzatilgan.

Hukumat undan tashqari jinsiy jinoyatlar bilan bog'liq keng tarqalgan muammolarni hal qilish uchun kurashni davom ettirmoqda. 2021-yil dekabr oyida Milliy Assambleya tomonidan qabul qilingan yangi qonunlar kuchga kirdi. Umumiy ma'noda "Anti-Nth Room" qonunlari sifatida tanilgan ushbu qonun qonunbuzarlarga nisbatan jazoni kuchaytirish va ularning tizimlarida tarqatilgan noqonuniy kontent uchun internet-provayderlarni javobgarlikka tortish orqali raqamli jinsiy jinoyatlarning ko'payishiga qarshi kurashishga urinish deb topildi.

Hukumat jinsiy jinoyatlarni hal qilish uchun jinoiy-huquqiy tizimdan tashqari choralar ko'rmadi, masalan, ta'lim va ijtimoiy me'yorlarni o'zgartirish, fuqarolik himoya vositalarini taqdim etish va shu kabi holatlar.

Koreya Konstitutsiyaviy sudi 2021-yilda abortni jinoyat deb hisoblagan bo'lsa-da, Milliy Assambleya janubiy koreyalik ayollar qonuniy abortni qanday va qayerda amalga oshirishi mumkinligiga oydinlik kirituvchi qonun qabul qilmadi. Abortga oid qonunchilikning yo'qligi provayderlarga to'sqinlik qiladi va ayollarning sog'liqni saqlash huquqini buzdi deb topadi chet el nashrlari.[3]

Fikr erkinligi. Janubiy Koreyada erkin matbuot va jonli fuqarolik jamiyati mavjud bo'lsa-da, hukumat va yirik korporatsiyalar o'z harakatlarini tekshirishni cheklash uchun mamlakatning tuhmat bo'yicha jinoiy qonunlaridan foydalanadilar. Tuhmat uchun jinoiy hukmlar faqat aytilgan gaplarning haqiqatga emas, balki "jamoat manfaatlariga" mos kelish yoki kelmasligiga asoslanib hal etishadi va yetti yilgacha qamoq va jarimaga tortilishi mumkin.

Undan tashqari mamlakatning konstitutsiyasida fuqarolarning erkinligi haqida aytib o'tilgan. Xususan, Konstitutsiyaning 14-moddasida barcha fuqarolar erkin yashash joyi tanlash huquqiga ega. 15-moddaga ko'ra esa erkin kasb tanlash huquqiga ega sanaladi. 17-moddaga ko'ra esa shaxsiy hayotining daxlsizligiga ega bo'lsa, 18-moddada boshqa davlatlarda uchramayidigan norma mavjud, ya'ni unga ko'ra barcha Koreya fuqarolari o'z shaxsiy yozishmalarining daxlsizligiga ega hisoblanadi. Bunda boshqa shaxslar tomonidan o'qilgan xatlar, yozishmalar uchun javobgarlik belgilab qo'yilgan. Shuningdek, Konstitutsiyaning 21-moddasida hech qanday matbuot bo'limi yoki tarmoqlarda boshqa shaxslar haqidagi ma'lumotlar tarqatilishi va shaxsiy ma'lumotlari berilishi man etiladi.

Bolalar huquqlari. Ta'lim vazirligi Covid-19 pandemiyasi davridagi onlayn o'quv mashg'ulotlarida bolalar foydalanishi uchun xavfli mahsulotlarini tavsiya qilgani haqidagi xabarlardan keyin bunga qarshi harakatlarni amalga oshira boshladi.

Ishchilarning huquqlari. Janubiy Koreyaning Xalqaro Mehnat Tashkilotining (XMT) uchta asosiy konventsiyasi — majburiy mehnat to'g'risidagi 29-son, uyushmalar erkinligi to'g'risidagi, 87-son va birlashish huquqi va jamoaviy bitimlar to'g'risidagi 98-sonli ratifikatsiyalari aprel oyida kuchga kirdi va ularning barida davlatning ishchilar huquqi bayon etilgan bo'lib, har bir tashkilot, xodim va ish beruvchining majburiyatlari belgilab o'tilgan. Undan tashqari Janubiy Koreya Fuqarolik kodeksida xodim va ish beruvchi o'rtasidagi majburiyatlardan tashqari tegishli huquqlar ham yoritib o'tilgan. Xususan, xodim ish beruvchi tomonidan, yoki undan yuqorida turgan lavozimdagi shaxs tomonidan yumush berilsa, natijada esa bu ishdan yakunda kompaniya zarar ko'rsa avvalambor xodimni emas, ish beruvchi bu ishda jazolanib, undan tashqari xodimning yetkazgan zarari qaysi xodimlarning vazifasiga kirsam ularni ham va bu masala natijasida kompaniya zarar ko'rishini bilgan boshqa xodimlar ham teng miqdorda jazoga tortiladi.

Milliy Assambleya undan tashqari asosiy majburiyat mehnat bozori va hukumatning dualizmini yumshatish, tegishli qonun hujjatlariga o'zgartirishlar kiritish bo'yicha taklif kiritish orqali institutni isloh qilishga intilmoqda.

Koreya 4-sanoatni rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash siyosati bilan bog'liq ikkita asosiy majburiyatlarni tanladi, Koreya hukumati asosan 2016-yildan beri yangi yuzaga kelishi mumkin bo'lgan majburiyatlar ustida ishlamoqda, yangi majburiyatlar qatorida Xanchjoudagi o'sish strategiyasi ham alohida o'rin egallaydi. Ushbu ikkita yangi asosiy majburiyat soliq imtiyozlari bilan bog'liq yangi sanoatni rivojlantirish va ularning ikkalasi ham tegishli soliqqa o'zgartirishlar kiritish orqali to'liq amalga oshirilish hususidagi qonunlardir.

Janubiy Koreya Konstitutsiyasi 18-moddasiga ko'ra [4] har bir shaxs o'z shaxsiy yozishmalarining daxlsizligiga ega hisoblanadi. Hech kim birovning shaxsiy yozishmalarini o'qishi yoki tarqatishga harakati qilishi qonunan man etiladi. Ushbu normaning boshqa davlat qonunchiligiga xususan yurtimiz qonunchiligida ham mavjud sanaladi. Xususan bizda ham barcha fuqarolar o'z shaxsiy pochta xatlari va mobil qurilma yozishmalarining daxlsizlik huquqlariga egadir. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 31-moddasida "har kim yozishmalari, telefon orqali so'zlashuvlari, pochta, elektron va boshqa xabarlari sir saqlanishi huquqiga ega. Ushbu huquqning cheklanishiga faqat qonunga muvofiq va sudning qaroriga asosan yo'l qo'yilishi", - belgilab qo'yilgan. [5]

Bundan kelib chiqdi yurtimizda ham asosiy qomusimiz bo'lmish konstitutsiyada belgilab qo'yilganidekn inson huquqlari to'liq holda muhofaza ostida va uni buzish qonun oldida javob berishga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Пятилетки_Южной_Кореи
2. https://overseas.mofa.go.kr/tmru/brd/m_9174/view.do?seq=711267&srchFr=&%3BsrchTo=&%3BsrchWord=&%3BsrchTp=&%3Bmulti_itm_seq=0&%3Bitm_seq_1=0&%3Bitm_seq_2=0&%3Bcompany_cd=&%3Bcompany_nm=
3. <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/south-korea>
4. <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/7145>
5. <https://lex.uz/docs/-6445145#-6445421>